

بسم الله الرحمن الرحيم

مروری بر معماری پست مدرن در

فضاهای فرهنگی کشور های اسلامی

مجموعه مقالات دانشجویان کارشناسی ارشد معماری

دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

ویرایش علمی : دکتر جمال الدین سهیلی

پدیدآورندگان:

جمال الدین سهیلی ، میترا امیری ، حسن برر ، سپید زما ، وزیری ، فرناز زهدی ، مهدی سخایی ،
مهتاب سلیمانی الموتی ، مهدیه شعبانی ورکی ، امیر حسین علما ، فاطمه محمدی زاده ، میثم مسگری

مروری بر معماری پست مدرن در فضاهای فرهنگی کشورهای اسلامی: مجموعه مقالات دانشجویان کارشناسی ارشد معماری دانشگاه آزاد اسلامی قزوین / جمال الدین سهیلی،
{و دیگران} ویرایش علمی جمال الدین سهیلی.
تهران: گوهردانش، ۱۳۹۵.

۱۱۲ص . مصور رنگی ۲۹*۲۲ س م ۶-۱۱۷-۱۶۴-۶۰۰-۹۷۸
فیبا (نویسندگان) جمال الدین سهیلی، میترا امیری، حسن برزگر، سپیده رمان وزیری، فرناز زهدی، مهدی سخایی، ...

مجموعه مقالات دانشجویان کارشناسی ارشد معماری دانشگاه آزاد اسلامی قزوین.

معماری اسلامی - کشورهای اسلامی - مقاله ها و خطابه ها

معماری جدید - کشورهای اسلامی - قرن ۲۰م - مقاله ها و خطابه ها

معماری جدید - قرن ۲۰م - مقاله ها و خطابه ها

سهیلی، جمال الدین، ۱۳۵۵

۱۳۹۵/۳۶/۸۰۱

۹۱۷۶۷۱/۷۱

۴۳۲۱۷۳۸

نام کتاب: مروری بر معماری پست مدرن در فضاهای فرهنگی کشورهای اسلامی

نویسندگان: جمال الدین سهیلی، میترا امیری، حسن برزگر، سپیده رمان وزیری، فرناز زهدی، مهدی سخایی،

مهتاب سلیمانی الموتی، مهدیه شعبانی ورکی، امیر حسین علی ساطع محمدی زاده، میثم مسگری.

ویراستار: مهتاب سلیمانی الموتی

طراح جلد: فرناز زهدی - میثم مسگری

هماهنگی و نظارت تولید: سیدرضا نصری

شابک: ۶-۱۱۷-۱۶۴-۶۰۰-۹۷۸

چاپ اول: سال ۹۵ تعداد: ۵۰۰ نسخه

کلیه حقوق چاپ و نشر برای مولفین محفوظ است.

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

عنوان / مؤلف

۱	مقدمه / دکتر حسین بحرینی
۲	پیشگفتار / جمال الدین سهیلی
۵	معماری پست مدرن در فضاهای فرهنگی مالزی / میترا امیری
۱۶	معماری پست مدرن در فضاهای فرهنگی تونس / حسن برزگر
۲۴	معماری پست مدرن در فضاهای فرهنگی آذربایجان / سپیده زمان وزیری
۳۴	معماری پست مدرن در فضاهای فرهنگی الجزایر / فرناز زهدی
۴۳	معماری پست مدرن در فضاهای فرهنگی عراق / مهدی سخایی
۵۴	معماری پست مدرن در فضاهای فرهنگی عربستان / مهتاب سلیمانی الموتی
۶۶	معماری پست مدرن در فضاهای فرهنگی ترکیه / مهدی شایانی و رکی
۷۳	معماری پست مدرن در فضاهای فرهنگی عمان / امیرحسین علما
۸۲	معماری پست مدرن در فضاهای فرهنگی پاکستان / فاطمه محمدی زاده
۹۲	معماری پست مدرن در فضاهای فرهنگی مصر / میثم مسگری

مقدمه

معماری مدرن با شعار کمتر بیشتر است سادگی خاصی را در حوزه های مختلف هنری معرفی نمود، که در جهت عملکردگرایی و مدرن کردن شهرها شکل گرفت. این سبک را معمولاً وجه عقلانی مدرنیته معرفی می کنند که در جهت رفع نیاز و پیشرفت شکل گرفته و از دستاوردهای صنعتی استفاده کرده است. معماری پست مدرن در واکنشی علیه معماری مدرن شکل گرفته که احساس را نادیده می گیرد و به نوعی کثرت انگاری را در خود دارا می باشد. این امر به دلیل قائل بودن به زمینه گرایی ناشی از تمدن ها و قوم های مختلف است.

پست مدرنیسم جنبشی است فلسفی، فرهنگی و هنری دوران معاصر در واکنش به فلسفه و هنر مدرن. عملکردگرایی و تک بعدی بودن آن باعث بی توجهی به نیازهای عاطفی، روحی و معنوی انسان شد. مدرنیسم نتوانست دنیای آرزوهایی که برای انسان مدرن ترسیم کرده بود به واقعیت تبدیل و با انسان و شهر و تاریخ ارتباط برقرار کند و با گذر زمان اعتبار خود را کمرنگ نمود. پست مدرنیسم در تقابل با این بحران و با اندیشه پایان دادن به ایدئولوژی های مدرنیسم روی کار آمد و با بهره گرفتن از هنر متعارف و کلاسیک و دستاورد گذشتگان و ارتباط آن با عرصه مدرن و به نوعی بازخوانی آنها، به تفکر جدید برای حل این بحران پرداخت.

معماری به عنوان هنر سازماندهی فضا نقشی بیشتر از برآوردن نیازهای عملکردی انسان ها دارد. فرم معماری ابزاری در دست معماران است تا از طریق آن معانی و مفاهیم را به استفاده کنندگان فضا انتقال دهند. در دیدگاه پسا مدرن فرم علاوه بر عملکرد از عواملی مانند فرهنگ و تاریخ نیز تأثیر می پذیرد. هنر معماری بی شک یکی از بارزترین مظاهر تمدن هر قوم و ملت است و نوع چینش ساختمان ها و نمای داخلی یا بیرونی آن رابطه ای تنگاتنگ با تمام عوامل زمینه آن جامعه دارد. معماری هر کشوری و آنچه که از گذشته تاکنون به یادگار مانده است، شناسنامه معتبر مرد در آن سرزمین است، آداب و رسوم، مراسم مذهبی، روحیه، اخلاقیات و اندیشه نسل ها در معماری آن سرزمین انعکاس واضحی دارد. هویت را می توان به عنوان بخشی از فرهنگ و تمدن یک کشور در نظر گرفت. هویت را می توان مجموعه ای از باورها و اندیشه ها است که فرهنگ او را شکل می دهد و نمود و تجلی از فرهنگ انسان را در مکان و محیط می توان مشاهده نمود که همان هویت اوست.

مفهوم هویت سابقه ای به بلندای تاریخ دارد. هویت یک ملت و فرهنگ یک کشور در طی یکدهه یا حتی یک سده ساخته نمی شود. هویت و فرهنگ شاخصه یک تمدن است که در طی قرن ها شکل می گیرد. تأثیر خود را در معماری و شهرسازی آن کشور می نمایانند. در معماری معاصر واژه هویت دچار بحران شده و بصورت مفهومی انتزاعی درآمده است. فضاهای شهری را عرصه تجلی فرهنگ و هویت ملت ها بدانیم آنگاه می پذیریم که آنچه امروزه در بیشتر شهرهای جهان رخ می نماید نمی تواند کناره گیری از ارزشهای غنی فرهنگی و کهن ساکنان هر سرزمینی است.

در مجموعه مقالات حاضر جناب آقای دکتر سهیلی تلاش نموده اند با سازماندهی مقالات پژوهشی دانشجویان کارشناسی ارشد معماری با هدف بررسی جایگاه معماری اسلامی نحوه تأثیرگذاری شاخص های آن را در طراحی برخی از مکرر معماری و شهرسازی کشورهای اسلامی در دوره معاصرتدوین نمایند. در تنظیم این مجموعه مقالات در نظر است تا با بررسی الگو های معماری پست مدرن جایگاه معماری اسلامی در طراحی معماری و مراکز شهری معاصر این کشورها مشخص شود که توجه به مفاهیم تاریخی آن سرزمین به چه شکلی در ساخت و سازهای معاصر بکارگرفته می شود. چنین تلاش هایی نه تنها به واکاوی ابعاد مبهم و همچنان نا شناخته گذار از دوران مدرن به پس از آن کمک میکند بلکه دانشجویان معماری را نیز به تعمق و تأمل در این مقوله ها ترغیب کرده حس اعتماد به نفس و پژوهشگری را در آنها تقویت می کند.

برای دکتر سهیلی و دانشجویانشان آرزوی توفیق بیشتری دارم.

دکتر سید حسین بحرینی

استاد دانشگاه تهران

پاییز ۱۳۹۵

معماری و شهرسازی معاصر جهان همانند بسیاری از فنون، هنرها و بدایمی که در کشورهای مختلف تعریف میشوند، بر مبنای اصول و ارزشهایی شکل گرفته اند که این اصول و ارزشها نیز به نوبه خود منبعث از طرز تفکر و ارزشهای فرهنگی حاکم بر جامعه بوده و در عین حال از شرایط اقلیمی و محیطی، شرایط اقتصادی، از مقولات سیاسی و... متأثر می باشند. اینطور بنظر میرسد که بحران پیش روی معماری معاصر در کشورهای در حال توسعه لزوم بررسی نحوه تاثیر پذیری از هویت های تاریخی را آشکار می سازد. عوامل موثر در شکل گیری این بحران ریشه در عدم انطباق تفکرات زیبایی شناختی حاکم بر معماری و کالبد معماری به عنوان ابزاری جهت ارزیابی کیفیت تفکر می باشد که مورد پذیرش جامعه عام یا به خصوص نظریه پردازان معماری واقع نمی شود.

زیبایی شناسی شاخه از فلسفه است و در رابطه با تحلیل مفاهیم و راه حل مسائلی بحث میکند که از تامل در خصوص موضوعات ادراک زیبایی شناسی بر می خیزد. در بلام صاحب نظران معماری عوامل متعددی همچون تناسب، توازن، تقارن، نظم و ترتیب و غیره بر شناخت الگوهای فضایی و درک زیبایی شناسی در آثار تاریخی هر سرزمین موثر است. از این رو تاملی در تاریخ معماری کشورهای اسلامی گواه بر این ادعاست که معماری این کشور در طول آرون متمادی تکوین یافته و ساخته دست قوم یا مذهب خاصی نبوده است بعضی وقایع اثری کم رنگ و گروهی تاثیر چشمگیری بر این شکل گیری داشته اند. نفوذ فرهنگ اسلامی در این سرزمین ها از وقایع مهم و تاثیر گذار بوده است و با خود اصولی را به معماری ارزانی داشته و قس ها در عناصر معماری بوضوح دیده می شود. برخی از این اصول قبل از دوران اسلامی وجود داشته است و برخی نشأت گرفته از نوع تفکر اسلامی می باشد.

دغدغه پیوند با گذشته و عدم توفیق اساسی در بوجود آوردن یک بریر معماری که بتواند بصورت صحیح در ادامه و تکامل تاریخ با ارزش معماری اسلامی باشد و بتواند سهمی در پیشبرد اهداف و مولفه های بنیادین معماری اصیل اسلامی داشته باشد ضرورت توجه به این مفاهیم و بکارگیری آنها در قالبی نو در جریان معماری امروز کشورهای اسلامی را تأیید می یابد. بازشناسی و فهم معماری معاصر کشورهای اسلامی با رویکرد اندیشه اسلامی تقسیم بندی های مختلفی را از لحاظ کالبد معماری، معماری معاصر می تواند پذیرا باشد. رویکرد به سنت در معماری معاصر، رویکرد رجعت تاریخی و بازسازی و بازطراحی مفهومی و مصادیق معماری اسلامی عصر حاضر، تفکر التقاطی و پذیرش همزمان سنت و مدرن، دوری از گرایش های تاریخی محض، پرداختن به مفاهیم اساسی معماری اسلامی، بهره گیری مفهومی از اندیشه های اسلامی برای طرح در معماری معاصر و ... نمونه هایی از این مصادیق است.

امروزه پیشرفت و فناوری مقوله ای جدانشدنی در زندگی مردمان جهان می باشد ساختمانها و زندگی در حال تغییر و تحول هستند و هویتی خاص به خود میگیرند گذر از جامعه سنتی به مدرن و جامعه مدرن به شبکه ای و رایانه ای در تمامی دنیا در حال بروز است و تاثیرات مطلوب و نامطلوب خود را بر جوامع می گذارد. نفوذ فناوری های جدید و نو به جوامع سنتی که هویت و تاریخ غنی در زمینه هنر و معماری را دارا هستند باعث ایجاد چالشهای بزرگی در قالب فرهنگی و اجتماعی شده اند. لذا این گسست دوره روزگار معاصر از سیر تکامل دستاوردهای پیشینیان در معماری موجب تولید فضای ناخوانا در شهرهای معاصر گردیده است. این ناخوانایی تا جایی پیش رفته که در روزگار معاصر نمی توانیم رابطه ای منطقی با معماری گذشته برقرار نماییم. ساختمان هایی که امروزه در سطح شهرها معرف معماری معاصر به شمار می

روند، اغلب فاقد مبانی نظری و هویت اصیل معماری هر سرزمینی هستند. مدت هاست که یکی از دغدغه های اصلی معماران و طراحان شهری این شده که چگونه و با چه اصول و ضوابطی طراحی کنند تا نتیجه ی کارشان طراحی باشد که بجای الگو برداری و تقلید از سبک های دایماً در تغییر غرب، رنگ و بوی ملی گرایانه داشته و به نوعی در تکمیل و ادامه ی سنت معماری گذشته باشد.

در مجموعه مقالات حاضر جایگاه معماری اسلامی در معماری پست مدرن در بناها و فضاهای فرهنگی کشورهای اسلامی مورد بررسی قرار گرفته است. در این راستا توضیحاتی در مورد معماری اسلامی، سنتی و پست مدرن ارائه شده و پس از بررسی این مفاهیم در تعدادی از آثار فرهنگی ساخته شده معاصر ارتباط و تقابل آنها بررسی گردیده است.

از مهمترین مطالعاتی که تا کنون در خصوص معماری پست مدرن در کشورهای اسلامی به انتشار رسیده است، مربوط به چند مقاله چند مقاله کنفرانس های ملی میباشد که با رویکرد توصیف معماری معاصر در کشورهای اسلامی این تحقیقات صورت پذیرفته ولی این مجموعه مقالات درصدد است با محوریت دو مولفه شکل و محتوای موثر در کیفیت شکل گیری پست مدرن در فضاهای فرهنگی در کشورهای اسلامی بتواند به حرفه ای گاهای طراحی این مقوله بپردازد. البته شایان ذکر است که تمام آنها به عنوان پیشینه تحقیق استفاده شده است. این تحقیق از نوع کیفی می باشد که با روش توصیفی تحلیلی و روش استدلال قیاسی به تحقق اهداف تحقیق پرداخته شده است.

بر این اساس، برای این پژوهش دانشجویان طرح معماری کارشناسی ارشد معماری، ورودی نمود و سه در دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین انتخاب شدند که با همکاری بسیار عالی موجب انجام این پژوهش گردیدند. همانطور که قبلاً نیز اشاره شد با توجه به اینکه این تحقیق از نوع کیفی می باشد که ورود به آن مستلزم مطالعه گسترده و جدی در تاریخ سیاسی و مذهبی کشورهای اسلامی است تا بتوان به مفاهیم و الگوهای آن دست یافت، در این پژوهش به تناسب تاریخ کشور مورد مطالعه و نوع درک مولفین سعی شده است ساختار هر تحقیق سازماندهی شود. لذا در این تلاش برخی اختلاف نظر خوانندگان گرامی در انتخابی ارائه شده برای ما قابل تأمل می باشد و انتقال آنها به ما بسیار ارزشمند است. روش گردآوری اطلاعات به صورت اسنادی است که از طریق کتابخانه ها، سایت و در برخی موارد برای تعدادی از تصاویر از سایت های اینترنتی استفاده شده است. لازم به ذکر است این تجربه ارزشمند آموزشی و پژوهشی را برای اولین بار در سال ۱۳۹۰ در محضر پژوهشگر فرهیخته معماری ایران جناب آقای دکتر سلطان زاده آموختم که منجر به انتشار مجموعه مقالات با عنوان طراحی پارک های تخصصی گردید و پس از آن چند مجموعه دیگر با عنوان های ذیل توسط انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی قزوین و سایر ناشرین محترم منتشر شد.

۱- طراحی پارکهای تخصصی (۱۳۹۰) - انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

۲- طراحی پارک کودک (۱۳۹۱) - انتشارات چهار طاق

۳- فضاهای جدید در بافتهای تاریخی (۱۳۹۱) - انتشارات چهار طاق

۴- طراحی مجموعه محوطه های دانشگاهی (۱۳۹۲) - انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

۵- معماری انعطاف پذیر (۱۳۹۲) - انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

۶- زمینه گرایی در معماری (۱۳۹۳)- انتشارات نشر گوهر دانش

۷- مروری بر نشانه شناسی در معماری (۱۳۹۳)- انتشارات نشر گوهر دانش

۸- پایداری اجتماعی در فضاهای شهری، جلد اول (۱۳۹۴)- انتشارات نشر گوهر دانش

۹- پایداری اجتماعی در فضاهای شهری، جلد دوم (۱۳۹۴)- انتشارات نشر گوهر دانش

۱۰- میدانهای تاریخی در کشورهای اسلامی (۱۳۹۴)- انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

۱۱- معماری مدارس تاریخی در کشورهای اسلامی (۱۳۹۵)- انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

۱۲- معماری منظر در آثار معماران معاصر ایران (۱۳۹۵)- انتشارات نشر دانشگاهی

در اینجا جا دارد از زحمات سرکار خانم مهندس فرناز زهدی که در زمینه صفحه آرایی و طراحی جلد و سرکار خانم مهندس مهتاب سلیمانی الموتی در خصوص ویراستاری که تلاش ارزشمندی داشته اند و نیز جناب آقای مهندس میثم مسگری که زحمت اسکیس روی جلد را متقبل شدند، سپاسگزاری نمایم. در پایان از ریاست محترم دانشگاه جناب آقای دکتر موسی خانی که همواره از فعالیت های پژوهشی در دانشگاه آزاد اسلامی قزوین حمایت نموده و تقدیر و تشکر می نمایم. همچنین از همکاری آقای دکتر سیدرضا نصیری و مدیریت محترم نشر گوهر دانش که در خصوص امور انتشارات این اثر نهایت داشتند قدردانی می نمایم.

جمال الدین سهیلی

استادیار گروه معماری

دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

پاییز ۱۳۹۵